

ПІВДЕННО- УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

**ПРОГРАМА ТА МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

4-5 грудня, 2023 р.

м. Одеса

*VI Всеукраїнська науково-практична
конференція
студентів та молодих вчених*

Програма та матеріали виступів учасників

*ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ*

громадську думку. Очевидно, що літературна або мистецька критика ніколи не стане наукою, на відміну, наприклад, від літературного коментаря за всієї суб'єктивності останнього. Коментатор має спиратися на факти, він не може довільно тлумачити культурний чи соціальний контекст твору. Сюди можна віднести також журналістські дослідження. То є сфера гуманітаристики, яка є ненаукою, але і не псевдонаукою. До цієї царини відносимо і знання, яке добуває митець, літератор чи художник, який свідомо ставить дослідницькі задачі у своїй творчості.

Іншими словами, можна виокремити гуманітарні науки двох типів, які відповідають жорстким або послабленим ідеалам науковості, і гуманітаристику – величезну царину позанаукового гуманітарного знання з різним ступенем віддаленості від науки її окремих складових.

Лариса Васильєва – здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність 033 «Філософія»

Науковий керівник: **Зоя Атаманюк** – докторка філософських наук, доцентка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ВИКЛИКИ БУТТЯ У ПРАЦЯХ В. ФРАНКЛА ТА Е. ФРОММА

Питання сенсу життя є фундаментальними, традиційними проблемами у психології, філософії, теології, мистецтві. Вони завжди, у всі епохи турбувало представників людського роду, і особливого значення вони набувають у контексті життєвих потрясінь, «яскравих» подій персонального чи соціального масштабу, коли відбувається актуалізація чи переоцінка цінностей. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується відсутністю стабільності практично у всіх сферах життя – перед людиною ставиться складне завдання виявляти гнучкість, здатність приймати та адаптувати зовнішні умови, зберігаючи при цьому внутрішню цілісність та ментальне здоров'я. Осмисленість власного життя може бути опорою у прийнятті життєво важливих рішень та подоланні кризових ситуацій. Також важливо відзначити, що «осмисленість» не може виступати лише теоретичним конструктом або пояснюючим поняттям, це своєрідна активізуюча сила для діяльності людини.

Особистість часто задумується про те, навіщо я живу в цьому світі, в чому сенс мого життя, як мені жити далі, хто я в цьому величезному світі? Саме відповіді на ці питання і намагається дати світові екзистенційна філософія.

Найбільш яскравими представниками екзистенційної філософії ХХ століття є Еріх Фромм та Віктор Франкл.

У своїй книзі «Втеча від свободи» Фромм досліджував складну ситуацію, в якій виявляється європейська людина, коли прагнення до індивідуальності призводить до самотності, відчуття своєї жалюгідності та безсилля [1]. Він провів аналіз періоду формування нової філософії, нового погляду на людину та сенс її життя. На прикладі філософсько - психологічного аналізу світоглядів Лютера та Кальвіна Фромм намагається дати більш розгорнуту і повну картину історичних процесів та їх впливу на людину, визначити причини втечі людини від самої себе та від власної свободи. У другій своїй книзі «Людина для самої себе» Еріх Фромм розглядає проблеми етики, норм і цінностей, які ведуть людину до самореалізації та здійснення її творчого потенціалу.

Аналіз творів Еріха Фромма дозволяє виділити головні екзистенційні ідеї: розвиток моральних якостей людини, самопізнання та саморозвиток як сенс та життєва мета.

Не менш важливим представником екзистенційної психології є Віктор Франкл (1905 р.)

Термін «логотерапія» В. Франклом був запропонований ще в 20-ті рр., згодом він використав поняття екзистенційний аналіз». Необхідно наголосити, що сам термін «логос» для Франкла – не просто «слово», не просто вербальний акт, а квінтесенція ідеї, сенсу, тобто це і є сам зміст.

Особливу увагу Франкл приділяє «проміжним» ситуаціям і положенням, коли людина опиняється перед обличчям невідомого захворювання або в концентраційному таборі, – так він отримує можливість пізнати зміст і цінність свого існування. Сам В. Франкл пройшов з 1942 по 1945 р. п'ять концтаборів, у яких втратив батьків, дружину та брата. Трагічні події його життя, безсумнівно, збагатили його як психолога та філософа: «Коли людина перестає бачити кінець якогось тимчасового відрізка свого життя, вона не може поставити собі ніякої подальшої мети, жодного завдання; життя тоді втрачає в його очах будь-який зміст і всяке значення. І навпаки, прагнення до будь-якої мети в майбутньому становить ту духовну опору, яка така потрібна в'язню табору, оскільки тільки ця духовна опора в змозі вберегти людину від падіння під впливом негативних сил соціального середовища, вберегти її від повної відмови від самого себе».

Проблема сенсу, безумовно, стала центральною у роботах В. Франкла, який вважав, що знайти сенс життя – головна мотиваційна сила в людині: сильна смислова орієнтація здатна продовжувати та рятувати життя людини. За В. Франклом, кожне життя має унікальний сенс, не може бути виділено універсальних смислів життя: у життєвого сенсу унікальний суб'єкт-носій, неповторна та індивідуальна ситуація набуття сенсу і шлях як пошуку, так і реалізації життєвих цілей і смислів [2].

В. Франкл бачив тенденцію утвердження безглуздості життя сучасної людини в екзистенційному вакуумі, який знаходить прояв у апатії, нудьзі. Якщо знання сенсу життя здатне наповнити його, то брак цього знання може стати причиною неврозів (наприклад, невроз безробіття). Знання життєвого завдання

виступає основним інструментом психогігієни, найважливішим способом виживання та збереження здоров'я. Путівниковою зіркою у пошуках сенсу виступає совість людини (за В. Франклом, совість – орган сенсу).

Як загрозу сенсу існування В. Франкл називає страждання, провину і смерть («трагічна тріада»). Через страждання людина може прийняти долю. Вина може бути подолана щирим каяттям, відповідальністю, переосмисленням. Щодо смерті, В. Франкл робить висновок, що «життя, не гідне життя, не існує», незалежно від тривалості життя будь-яке життя може бути наповнене змістом. Таким чином, будь-яка ситуація, будь-яка перешкода може бути трансформована, перетворена на осмислену.

У кожній точці життя ставить перед людиною нові завдання, складні вибори та протиріччя – життя робить виклик, а людина приймає його, а питання про сенс свого життя людина може звернути лише до себе самої. Дати відповідь про конкретний сенс життя конкретної людини у певний момент – здатність виключно самої особистості, тільки вона може знайти призначення і виконати життєву місію.

Пошук сенсу життя, реалізація планів з втілення ідей у життя та прагнення до кращого – основний двигун поведінки та розвитку особистості, що є вродженим.

Сенс життя не знаходиться і не вибирається, а формується людиною шляхом самореалізації, саморозвитку та діяльності. Сенс життя настільки ж унікальний, як і зовнішність людини. Для повного розуміння свого життя людина повинна орієнтуватися на кілька груп цінностей:

- Цінності творчості – реалізація себе через творчу діяльність
- Цінності переживання – важливість переживання спектр емоцій, які отримують від зовнішнього світу.
- Цінності відносин – важливість розуміння важливості взаємодії з іншими людьми.

Набуваючи сенсу, людина повинна прагнути його здійснення, щоб домогтися самоактуалізації особистості.

Людина може знайти і реалізувати сенс життя, може і повинна взяти на себе відповідальність за свою долю, навіть якщо її свобода об'єктивно обмежена обставинами. Це можливо завдяки фундаментальним людським якостям. Здатність до самотрансцендентності – можливості уявного виходу людини за межі самого себе, у спрямованості на те, що існує зовні.

Проведений аналіз філософсько-психологічних поглядів Е. Фромма і В. Франкла дає нам підґрунтя для наступних висновків.

1. Здатність до самоусунення – можливості в будь-якій ситуації піднятися над собою та над ситуацією, подивитися на себе збоку.

2. Необхідною умовою психічного здоров'я особистості є певний рівень напруги, що виникає між людиною і локалізованим у зовнішньому світі об'єктивним змістом, яку людина повинна здійснити.

3. Відсутність сенсу породжує в людини стан «екзистенційного вакууму», який виступає причиною найрізноманітніших неврозів.

4. Немає сенсу життя «взагалі» - існує конкретний сенс життя цієї особистості цінний момент. Сенс життя змінюється від ситуації до ситуації.

Список використаних джерел:

1. Фромм Е. Втеча від свободи / перекл. з англ. М.Яковлева. Харків, 2019. С.288.
2. Франкл В. Людина у пошуках справжнього сенсу. Харків. 2020. С.160.

Андрій Подлесний – студент 1 курсу факультету іноземних мов
 Науковий керівник: **Зоя Агаманюк**, докторка філософських наук, доцентка
 кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

ТЕХНОГЕННИЙ ХАРАКТЕР СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Завдяки стрімкому розвитку науки і техніки протягом ХХ та ХХІ століть змінилися всі аспекти нашого життя, починаючи від розширення економічної складової, продовжуючи стрімкими змінами у геополітиці та закінчуючи перебудовою системи нашої життєдіяльності.

Усі ці результати науково-технічного прогресу дають нам підставу ввести нове поняття для позначення нашого сучасного світу, а саме – техногенна цивілізація.

Сучасну техногенну цивілізацію характеризують нові принципи та норми життя людства, коли моральні ідеали та цінності змінюються. Сьогодні найвищими цінностями стають інтенсивний розвиток науки, інформаційних технологій, а також зростання інтелектуальної свободи у всіх сферах життя та діяльності людей.

Можна виокремити декілька основних рис, якими позначають техногенний характер сучасної цивілізації:

– ставлення до природи. В західноєвропейській культурі навколишнє середовище завжди розглядалися як місце для прикладання сил науковців та дослідників. У східній культурі присутнє умовне «табу» на втручання у природу та тенденція на самопізнання людини.

– людина розглядається як активна істота, покликана перетворити світ. Через абсолютизацію людської активності збільшився рівень агресивності технічного втручання людини у природу, що у свою чергу породило одну з найгостріших проблем сучасної цивілізації – екологічну.

– приділення уваги техніко-технологічній оптимальності розвитку науки поза їхньою соціокультурним виміром.